

knowledge of technology of innovation processes, the ability to apply economic methods.

The role of actualization of a common basis in preparation of pedagogical and tourist staff is defined. When the tourism manager is interested in the formation of a tourist product at the local level, and the pedagogical specialist – in the direction of school, extracurricular activities in the professionally-oriented tourism area.

Scientific and pedagogical support and practice of educational guidelines of innovation and investment activities of the future tourism manager are able to combine the qualities of manager, organizer, marketer, creative personality, teacher, psychologist, advertising specialist and much more. The success of his activity will be influenced by the presence of such abilities as: strategic thinking, ability to plan work, forecast, purposefulness, goal setting, ability to successfully implement ideas, innovation and decision-making ability.

Keywords: innovations, innovation and investment training, training of tourist staff, educational process, strategy of professional development, pedagogical innovations.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-npu-148.2020.11>

УДК 378.091.8:316.334.56-044.332

Костюшко Г. О., Мищак Л. М.

АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО РОКУ НАВЧАННЯ ДО СОЦІАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА УНІВЕРСИТЕТУ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Реалії сучасної вищої школи вимагають створення умов для навчання, засвоєння професійних компетентностей, з одного боку, а з другого – пізнання студентами нових умов життєдіяльності. Адаптація студентів до умов навчання у вищому навчальному закладі є свідченням її актуальності й недостатньої вирішеності в умовах сучасної системи освіти. Важливим завданням є наукова розробка методичних підходів до організації педагогічного процесу з метою зниження напруженості адаптаційних процесів і формування готовності майбутніх абітурієнтів до навчання у вищому навчальному закладі.

У статті проаналізовано наукові підходи вітчизняних і зарубіжних авторів до визначення понять “адаптація”, “соціальної адаптація”, “соціальна адаптація студентів-першокурсників”, “студенти”. Надано характеристику видів адаптації та визначено специфіку їх впливу на соціалізацію студентів вищого навчального закладу.

Охарактеризовано соціально-педагогічну роботу з соціальної адаптації студентів-першокурсників до умов великого міста та деталізовано її форми.

У координації та управлінні навчально-виховним процесом у вищих навчальних закладах питанням соціальної адаптації студентів-першокурсників приділяється недостатня увага за відсутності обов’язкових вимог і стандартів щодо соціально-педагогічної діяльності в студентському середовищі, підготовки кураторів академічних груп, бракує дієвих механізмів організації виховної роботи під час навчання та в позанавчальний час. Саме тому назріла необхідність активніше використовувати можливості організації соціально-виховної позанавчальної роботи зі студентами-першокурсниками.

Ключові слова: адаптація, соціальна адаптація, адаптивність, соціальна адаптація студентів-першокурсників, студенти, велике місто, види адаптації, соціалізація, соціалізація студентів-першокурсників, соціально-педагогічна робота, заклад вищої освіти.

На сьогодні проблема адаптації студентів-першокурсників до умов навчання у вищому навчальному закладі, а особливо до умов навчання та життєдіяльності у великому місті, є однією з актуальних. Саме від того, як складуться відносини конкретної людини з оточуючими її людьми, соціумом у цілому, наскільки гармонійними та комфортними будуть ці відносини, багато в чому залежать і благополуччя самої людини, і процес розвитку навколишньої дійсності.

Реалії сучасної вищої школи вимагають, з одного боку, створення умов для навчання, засвоєння професійних компетентностей, а з другого – пізнання студентами нових умов життєдіяльності. Тому саме в світлі вищеназваних тенденцій суспільного розвитку проблема соціальної адаптації студентської молоді набуває актуальності й є найважливішим показником всебічної взаємодії суб'єктів навчально-виховного процесу.

У координації та управлінні навчально-виховним процесом у вищих навчальних закладах питанням соціальної адаптації студентів-першокурсників приділяється недостатня увага за відсутності обов'язкових вимог і стандартів щодо соціально-педагогічної діяльності в студентському середовищі, підготовки кураторів академічних груп, бракує дієвих механізмів організації виховної роботи під час навчання та в позанавчальний час. Саме тому назріла необхідність активніше використовувати можливості організації соціально-виховної позанавчальної роботи зі студентами-першокурсниками.

Проблеми адаптації людини розглядають Т. Алексєєва, С. Гапонова, Л. Долинська, В. Казміренко, І. Кон, Н. Лукашевич, І. Милославова, Н. Пов'якель, Т. Резник, В. Седін, О. Селіверстова, Т. Шибутані та ін.

Різні аспекти соціалізації студентів у виховному просторі вищого навчального закладу вивчали М. Алексєєва-Вовк, Т. Бондаренко, Н. Грищенко, Я. Довгополова, О. Севастьянова, О. Янішевська, зокрема, у таких її аспектах, як психологічна адаптація студентів до умов навчання в закладах вищої освіти висвітлено в працях А. Авдеєнко, З. Касимова, А. Реан та ін.; соціалізації, соціальної адаптації студентів-першокурсників в дослідженнях Л. Бурої, І. Верченко, К. Гриньової, І. Добрянського, Л. Дябел, І. Кузнецової, З. Новікової, О. Похвалітової, К. Созаєва та ін.

Узагальнення та аналіз науково-методичної літератури щодо адаптації студентів-першокурсників дали змогу визначити, що в теоретичних і практичних здобутках науковців залишається поза увагою ґрунтовне вивчення проблеми соціальної адаптації студентів-першокурсників в умовах великого міста та можливостей використання позанавчальної соціально-виховної роботи в цьому процесі.

Метою нашої **статті** є аналіз понять “адаптація”, “соціальна адаптація”, “студентство”, “велике місто” в сучасній літературі, виявлення особливостей адаптації студентів-першокурсників вищого навчального закладу до умов великого міста.

Проблема адаптації студентів першого курсу до середовища вищого навчального закладу докладно обговорюється в системі вищої освіти, адже від успішності цього процесу багато в чому залежить подальша професійна

кар'єра й особистісний розвиток майбутнього фахівця.

Ми вважали за доцільне проаналізувати тлумачення терміна “адаптація”, що має вирішальне значення для нашого дослідження. У словниках термін “адаптація” визначається: 1) як “процес адаптації структури та функцій організмів (особин, популяцій, видів) до умов навколишнього середовища”; 2) для встановлення рівноваги суб'єкта та навколишнього середовища, їх взаємодія” [10, с. 24].

Дослідниця Ю. Бохонкова зазначає, що “здатність активного пристосування особистості до умов середовища як фізичного, так і соціального, визначає як *адаптивність* – не *адаптивність* і відображає відповідність між метою та результатами, яких досягнуто в процесі виконання певного виду діяльності” [2, с. 168].

Отже, категорію “адаптація” ми розглядаємо як процес пристосування індивіда до нових умов, входження до нового соціального середовища, засвоєння норм такого середовища та вироблення нової моделі поведінки.

Вивчення та аналіз наукових праць із соціології (М. Вітковська, В. Городяненко, І. Милославова, І. Троцук, К. Харченко, Я. Щепанський, О. Яременко та ін.) дозволив використовувати поняття “соціальної адаптації”. Соціологи визначають, що соціальна адаптація передбачає взаємодію особистості й соціального середовища в процесі їх суспільного функціонування. При цьому, дослідники проблеми визначають, що “соціальна адаптація – процес двосторонній: не лише особистість змінюється під впливом нового для себе середовища, а й середовище відчуває на собі вплив окремої особистості” [3, с. 276].

Із цієї точки зору соціальну адаптацію прийнято трактувати як процес пристосування індивідів (чи груп) до нових умов і видів діяльності, пов'язаних зі зміною їх соціального становища. При цьому, йдеться про пристосування особистості до існуючих суспільних відносин, норм, зразків, цінностей, традицій, відображених через матеріальні й духовні компоненти, в яких відбувається життєдіяльність конкретної особи [5].

Під адаптацією студента до умов вищого закладу освіти вчені розуміють процес приведення основних параметрів його соціальної та особистісної характеристик у відповідність до нових умов середовища, виникнення динамічної рівноваги з вимогами навчальної діяльності. Саме у ВНЗ закладаються основи особистих якостей спеціаліста.

С. Ворожбит розуміє адаптацію до навчання у ВНЗ як “комплексний, динамічний процес, зумовлений взаємодією суб'єктивних і об'єктивних соціально-психологічних, психічних, психофізіологічних і фізіологічних чинників” [4, с. 76].

А. Андрєєва та В. Слободчиков наголошують, що “адаптація до навчання у ВНЗ становить складне багатоаспектне включення студентів у нову систему вимог і контролю, новий колектив, а для деяких і нове середовище” [11, с. 71].

М. Вітковська і І. Троцук виділяють окремо соціальну адаптацію як “пристосування індивіда до групи, всього студентського колективу; прийняття нормативно-правових вимог перебування у ВНЗ; осмислене прийняття норм

моралі та культури; адаптацію до проживання в гуртожитку” [3, с. 272].

У контексті вищезазначеного наш дослідницький інтерес викликає саме соціальна адаптація студентів-першокурсників.

Однією з найважливіших передумов успішної навчальної діяльності студента є його своєчасна адаптація до навчання у вищому навчальному закладі як навчального етапу залучення до професійної спільноти. Як зазначають науковці, “перший курс може стати точкою опори для студента, а може призвести до різних деградацій у поведінці, навчанні та спілкуванні. Саме на першому курсі формуються ставлення студента до навчання, до майбутньої професійної діяльності, продовжується активний пошук себе. Натомість перша невдача може призвести до розчарування, втрати, перспективи відчуження, пасивності” [6, с. 62]

Результати аналізу наукової літератури (Т. Алексеєнко, Н. Герасимова, В. Скрипник, І. Соколова) дозволяють стверджувати, що питання адаптації студента першого курсу необхідно розглядати як процес його входження в нове соціальне середовище (колективи університету, академічної групи), засвоєння та відтворення соціальних норм і цінностей, притаманних цьому середовищу, оволодіння відповідними ролями та функціями. Дослідники наголошують, що “це двосторонній процес, який передбачає суб’єкт-суб’єктну взаємодію в умовах соціально-педагогічної співтворчості усіх учасників процесу (адміністрації закладу, викладачів, куратора, батьків, членів академічної групи та самого студента-першокурсника)” [1, с. 152].

О. Мороз розрізняє такі “форми адаптації студентів-першокурсників:

– адаптація формальна (обізнаність із новими реаліями студентського життя, пристосування до умов навчального закладу, структури вищої школи, усвідомлення своїх прав і обов’язків);

– адаптація соціально-психологічна (пристосування до нового соціального оточення: викладачі, однокурсники, соціальна структура великого міста, сусіди в гуртожитку);

– дидактична адаптація (готовність опанувати нові форми, методи навчання, працювати з великим обсягом навчального матеріалу, готовність опанувати складну мову наукових текстів)” [7, с. 252].

Як зазначають дослідники, процес адаптації до умов навчання у вищому закладі освіти у тій чи іншій формі проходять усі першокурсники.

Науковці Т. Спіріна, Ю. Зарюгіна наголошують, що “період адаптації проходять не всі однаково. Адаптивний процес залежить від активності особистості та може бути двох видів: активне адаптування; пасивне, конформне прийняття цілей і цінностей нової соціальної групи” [12, с. 182].

Результат адаптації першокурсника полягає в “здатності відповідати вимогам і нормам навчального закладу, а також в умінні розвиватися в новому для себе середовищі, реалізувати свої здібності та потреби, не вступаючи з цим середовищем у протиріччя” [9, с. 162].

Студенту-першокурснику будь-якого вищого навчального закладу доводиться проходити декілька важливих етапів адаптації.

Одним із найважливіших, на наш погляд, є знайомство та спілкування з

новим колективом, де кожний є новою людиною.

Позиції дослідників, процес адаптації залежить від багатьох чинників, зокрема “обстановки в групі, психологічного клімату, ситуацій взаємодії з однокурсниками й педагогами, комфорту та безпеки під час занять тощо” [3, с. 274].

Таким чином, кожний член групи бере участь у встановленні правил і норм поведінки, у формуванні характеристики певної групи. У всіх членів нового студентського колективу є можливість проявити себе, завоювати авторитет і повагу одногрупників. Існує безліч різних критеріїв прояву особистості, зокрема поведінка, вчинки, стиль спілкування, творчі та професійні здібності.

Особлива роль на першому етапі становлення студента відводиться й куратору академічної групи, який допомагає студентам адаптуватися до нових для них спеціальних умов, закласти підвалини сприятливого клімату в групі.

Саме тому ми вважаємо, що необхідно приділити важливе значення організаційно-виховній роботі кураторів академічних груп, викладачам, адміністрації навчального закладу щодо сприяння та налагодження умов щодо входження студентів-першокурсників у нові життєві умови соціального середовища.

Контакт із викладачем і студентом буває логічний, психологічний, моральний. “У сфері вищої освіти переважає установка однакового підходу до всіх студентів. Першокурсника необхідно навчити вчитися. Професійна адаптація в умовах вишу є процесом формування в студентів інтересу до обраної професії, наполегливості в опануванні повним обсягом знань, умінь, навичок із професії, методикою та логікою науки. Перша сесія в студента викликає стрес. Складання модуля виправдане, бо у випадку не складання сесії студент позбавляється стипендії та може бути відрахованим. Поступивши до вищого навчального закладу, студент зіштовхується з незвичним для нього розподілом пар. День може розпочинатися як з першої пари, так і з другої або третьої, а закінчуватися о 17 годині вечора. Пара триває півтори години, а це у два рази довше, ніж шкільний урок. До такого режиму, зазвичай, важко звикнути, тим більше, що практичні заняття проводяться на різних кафедрах, які розташовані в різних корпусах та інше” [9, с. 138].

Особливо важко, як зазначають дослідники, доводиться тим студентам, які проживають у гуртожитку. Молода людина отримує повну свободу. Свобода – це в першу чергу, самостійність. Самому доводиться відповідати за вчинки, слова та дії. Адже всі різні, кожен створює свій власний клімат. Нова обстановка, новий колектив, нові вимоги, невміння розпоряджатися вільним часом, коштами, комунікаційні проблеми та інше призводить до виникнення психологічних проблем у навчанні, спілкуванні з одногрупниками та викладачами.

Багато вчених зміст процесу адаптації студентів визначають як “формування нового ставлення до професії, засвоєння нових навчальних форм, оцінок, способів і прийомів самостійної роботи й інших вимог, пристосування до нового типу навчального колективу, його звичаїв, традицій,

вивчення нових видів наукової діяльності, пристосування до нових умов побуту в студентських гуртожитках, нових зразків студентської культури, нових форм використання вільного часу” [7, с. 259].

Аналіз організаційно-виховної роботи зі студентами-першокурсниками дозволив нам визначити необхідність проводити різні форми соціально-педагогічної роботи, а саме адаптаційні тренінги, рольові ігри, віртуальні екскурсії, конкурси постів, квести, заочні подорожі вулицями міста, вікторини, ігрове заняття з елементами тренінгу, масові заходи. Як зазначає І. Ляхова, “така робота допомагає зменшити показники тривожності студентів-першокурсників. З’являються перші ознаки здорових, успішних колективних груп” [6, с. 62].

Проведений нами експеримент показав, що на даному етапі (перше півріччя навчального року) лише невелика кількість студентів повністю адаптувалась до навчального закладу та великого міста. Більшість студентів ще не зовсім звикли до умов великого міста.

Тому нами запропоновані наступні форми соціально-педагогічної роботи з підвищення рівня соціальної адаптованості студентів-першокурсників. Ми розподілили в три модулі (психологічний, соціальний і комунікативний), що відповідало меті та визначенню завдань на кожному етапі соціальної адаптації студентів-першокурсників. А саме:

I. Психологічний модуль. Метою цього модуля є: усвідомлення власних потреб і ціннісних орієнтацій, здатність впливати на середовище для досягнення власної мети та задоволення основних потреб, раціонально та обдуманно долати стресові ситуації, контролювати власну поведінку та оцінювати свої можливості в різних ситуаціях.

Змістове наповнення психологічного модуля включає наступні форми соціально-педагогічної роботи: бесіди та лекції зі студентами (“Особистість в ситуації конфлікту”, “Моє лідерство”, міні-лекція “Повага до самого себе”), також ми запропонували хорошу альтернативу, як рольові ігри, наприклад: рольова гра “Стрес і як з ним боротися”, “Україні НПУ” та інші.

Ми також запропонували організацію та проведення в позанавчальній соціально-виховній роботі заняття з використанням інтерактивних технік на зближення групи (ігрове заняття з елементами тренінгу “Я серед своїх”, інтерв’ю “Я хочу дізнатись про тебе більше”, мозковий штурм “Я краще знаю велике місто”, дискусія в стилі телевізійного ток-шоу та інші), використання тренінгових вправ (“Я дорослий і вміло розподіляю свій час”, заняття з елементами тренінгу “Я серед своїх”, “Мої корисні риси”).

II. Соціальний модуль. Метою цього модуля є: соціальна адаптація студента першокурсника до умов великого міста, до умов проживання в гуртожитку, навчального закладу, студентського колективу.

Змістове наповнення соціального модуля включає такі форми соціально-виховної роботи: зустрічі та листування з батьками студентів-першокурсників із використанням інформаційних ресурсів(електронне листування, смс, скап, соціальні-мережі); для студентів-першокурсників проведення екскурсій містом, тематичні екскурсії (“Знайомство з моїм мікрорайоном”, заочна подорож

вулицями міста, вікторина “Вулиці Києва”, квест “Лабіринти Подолу”, дослідницька екскурсія “Замки Печерська”, фотоколаж “Мій вихідний день у великому місті” та інші); розробка пам’ятки “Довідник для студентів, або як вижити у великому місті та не здатись”.

III. Комунікативний модуль. Метою даного модуля є: допомогти студентам досягти комунікативної взаємодії з іншими, розвивати уміння та навички адекватно сприймати інших людей, їхні емоції, вміти коректно висловлювати власні почуття та емоції, не ображаючи інших, вміти виявляти особисту творчість і креативність тощо.

До основних форм соціально-виховної роботи зі студентами-першокурсниками ми запропонували наступні: *тренінгові вправи* (“Емоційно заряджені ситуації”, “Стилі поведінки у конфлікті”, “Обличчя-маски” та інші); організація та проведення *мовного батлу* “Хто крутіший”; проведення *диспуту* (“Чи легко вижити у великому місті”), організація *ток-шоу* (“Як легко та швидко стати киянином”) та інше. І на завершення, спільною зі студентською спілкою та ініціативною групою адміністрації факультету стала підготовка та проведення *КВК “Дебют першокурсника”*.

Підсумовуючи викладе, можна стверджувати, що адаптація студентів до умов навчання у вищому навчальному закладі є свідченням її актуальності й недостатньої вирішеності в умовах сучасної системи освіти. Важливим завданням залишається наукова розробка методичних підходів до організації педагогічного процесу з метою зниження напруженості адаптаційних процесів і формування готовності майбутніх абітурієнтів до навчання у вищому навчальному закладі.

Використана література:

1. Алексєєнко Т. Ф., Кушнарьов С. В. Ризикована поведінка : посібник. Вінниця : Планер, 2013. 172 с.
2. Бохонкова Ю. О. Соціально-психологічна адаптація першокурсників до умов вищих навчальних закладів : монографія / Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. Луганськ, 2011. 199 с.
3. Вітковська М. І., Троцюк І. В. Адаптація іноземних студентів до умов життя. *Вісник РУДН, Серія Соціологія*, 2004, № 6-7. С. 267-283.
4. Ворожбит С. А. Вплив особливостей інтелекту на процес успішної адаптації студентів до університету. *Проблеми загальної та педагогічної психології*. 2006. Т. 8. Вип. 7. С. 74-79.
5. Крисяк Ю. Соціальна адаптація особистості як важлива передумова соціалізації колишніх засуджених. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/pdf>
6. Ляхова І. А. Використання системного аналізу процесу адаптації студентів-першокурсників. *Рідна школа*. 2001. № 1. С. 61-63.
7. Мороз О. Г., Падалка О. С., Юрченко В. І. Педагогіка і психологія вищої школи : навчальний посібник / за заг. ред. О. Г. Мороза. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2003. 267 с.
8. Овсяннікова В. В. Особливості процесу адаптації студентів-першокурсників до навчання у вищому навчальному закладі. *Вісник Запорізького національного університету*. 2016. № 2(23). С. 179-189.
9. Подоляк О. І., Юрченко В. І. Психологія вищої школи : підручник, 2-е вид. Київ : Каравела, 2008. 352 с.
10. Словник іншомовних слів / за ред. акад. О. С. Мельничука. 2-ге вид. Київ : Гол. ред. УРЕ імені М. П. Бажана, 1985. 966 с.
11. Слободчиков В. И., Мирзаянова Л. Ф. Упреждающая адаптация как особая образовательная деятельность преподавателей вуза. *Педагогика*. 2008. № 6. С. 68-73.

12. Спіріна Т. П., Зарюгіна Ю. Є. Особливості адаптації студентів-першокурсників до умов навчання у вищому навчальному закладі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія "Педагогіка, соціальна робота". 2014. Випуск 32. С. 182-183. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/11381/1/.pdf>

References:

- [1] Aliexsieienko T. F., Kushnarov S. V. *Ryzykovana povedinka : posibnyk*. Vinnytsia : Planer, 2013. 172 s.
- [2] Bokhonkova Yu. O. *Sotsialno-psykholohichna adaptatsiia pershokursnykiv do umov vyshchykh navchalnykh zakladiv : monohrafiia / Skhidnoukr. nats. un-t im. V. Dalia*. Luhansk, 2011. 199 s.
- [3] Vitkovska M. I., Trotsuk I. V. *Adaptatsiia inozemnykh studentiv do umov zhyttia*. *Visnyk RUDN*, Seriia Sotsiolohiia, 2004, № 6-7. S. 267-283.
- [4] Vorozhbyt S. A. *Vplyv osoblyvosti intelektu na protses uspishnoi adaptatsii studentiv do universytetu. Problemy zahalnoi ta pedahohichnoi psykholohii*. 2006. T. 8. Vyp. 7. S. 74-79.
- [5] Krysiuk Yu. *Sotsialna adaptatsiia osobystosti yak vazhlyva peredumova sotsializatsiia kolyshnykh zasudzhennykh*. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/.pdf>
- [6] Liakhova I. A. *Vykorystannia systemnoho analizu protsesu adaptatsii studentiv-pershokursnykiv. Ridna shkola*. 2001. № 1. S. 61-63.
- [7] Moroz O. H., Padalka O. S., Yurchenko V. I. *Pedahohika i psykholohiia vyshchoi shkoly : navchalnyi posibnyk / za zah. red. O. H. Moroza*. Kyiv : NPU im. M. P. Drahomanova, 2003. 267 s.
- [8] Ovsianikova V. V. *Osoblyvosti protsesu adaptatsii studentiv-pershokursnykiv do navchannia u vyshchomu navchalnomu zakladi. Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*. 2016. № 2(23). S. 179-189.
- [9] Podoliak O. I., Yurchenko V. I. *Psykholohiia vyshchoi shkoly : pidruchnyk, 2-e vyd.* Kyiv : Karavela, 2008. 352 s.
- [10] *Slovyk inshomovnykh sliv / za red. akad. O. S. Melnychuka. 2-he vyd.* Kyiv : Hol. red. URE imeni M. P. Bazhana, 1985. 966 s.
- [11] Slobodchikov V. I., Mirzayanova L. F. *Uprezhdayushaya adaptaciya kak osobaya obrazovatel'naya deyatelnost prepodavatelej vuza. Pedagogika*. 2008. № 6. S. 68-73.
- [12] Spirina T. P., Zariuhina Yu. Ye. *Osoblyvosti adaptatsii studentiv-pershokursnykiv do umov navchannia u vyshchomu navchalnomu zakladi. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. Seriia "Pedahohika, sotsialna robota". 2014. Vypusk 32. S. 182-183. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/11381/1/.pdf>

КОСТЮШКО А. А., МИЦАК Л. М. Адаптация студентов-первокурсников к условиям большого города как социально-педагогическая проблема.

Реалии современной высшей школы требуют создания условий обучения, усвоения профессиональных компетентностей, с одной стороны, а с другой – познания студентами новых условий жизнедеятельности. Адаптация студентов к условиям обучения в вузе является свидетельством ее актуальности и недостаточной решенности в условиях современной системы образования. Важной задачей является научная разработка методических подходов к организации педагогического процесса с целью снижения напряженности адаптационных процессов и формирование готовности будущих абитуриентов к обучению в высшем учебном заведении.

В статье проанализированы научные подходы отечественных и зарубежных авторов к определению понятий "адаптация", "социальной адаптация", "социальная яадаптация студентов-первокурсников", "студенты". Охарактеризованы видов адаптации и определена специфика их влияния на социализацию студентов высшего учебного заведения.

Охарактеризовано социально-педагогическую работу по социальной адаптации студентов-первокурсников к условиям большого города и детализированы её формы.

В координации и управлении учебно-воспитательным процессом в высших учебных заведениях вопросам социальной адаптации студентов-первокурсников уделяется недостаточное внимание при отсутствии обязательных требований и стандартов социально-педагогической деятельности в студенческой среде, подготовки кураторов академических групп, не хватает действенных механизмов организации воспитательной работы время

обучения и во внеучебное время. Именно поэтому назрела необходимость более активно использовать возможности организации социально-воспитательной внеучебной работы со студентами-первокурсниками.

Ключевые слова: адаптация, социальная адаптация, адаптивность, социальная адаптация студентов-первокурсников, студенты, большой город, виды адаптации, социализация, социализация студентов-первокурсников, социально-педагогическая работа, учреждение высшего образования.

KOSTIUSKO G., MYSHCHAK L. Adaptation of first-year students to the conditions of the big city as a social-pedagogical problem.

The realities of modern higher education require the creation of conditions for learning, the acquisition of professional competencies, on the one hand, and on the other – students' knowledge of new living conditions. The adaptation of students to the conditions of study in higher education is evidence of its relevance and lack of determination in the modern education system. An important task is the scientific development of methodological approaches to the organization of the pedagogical process in order to reduce the intensity of adaptation processes and the formation of readiness of future entrants to study in higher education.

The article analyses scientific approaches of domestic and foreign authors to defining the terms "adaptation", "social adaptation", "social adaptation of first-year students", "students". It gives a description of adaptation types and determines the specifics of their influence on the socialization of higher education students. The article describes social and educational work on social adaptation of first-year students to the conditions of a big city. Forms of social and educational work on social adaptation of first-year students to the conditions of a big city are detailed.

In the coordination and management of the educational process in higher education institutions the issue of social adaptation of freshmen is given insufficient attention in the absence of mandatory requirements and standards for socio-pedagogical activities in the student environment, training of curators of academic groups, lack of effective mechanisms for organizing educational work. study time and extracurricular time. That is why there is a need to make more active use of opportunities for organizing social and educational extracurricular activities with first-year students.

Keywords: adaptation, social adaptation, adaptability, social adaptation of first-year students, students, big city, adaptation types, socialization, socialization of first-year students, social and educational work, institute of higher education.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-npu-148.2020.12>

УДК 378.091.3:373.5.011.3-051]:62/68

Маркусь І. С., Сеньківська Л. І.

**СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ
ЗАСОБАМИ МУЛЬТИМЕДІА**

У статті обґрунтована актуальність методу моделювання в педагогічних дослідженнях, уточнено вихідні принципи побудови моделі і послідовність операцій при її розробці. Доводиться, що моделювання використовується для вирішення завдань, основними з яких є: оптимізація структури навчального матеріалу; поліпшення планування навчального процесу;